

CUPRINS

Cum să scrii despre arta contemporană / Liviana Dan

07

Ștefan Agopian / Roman Tolici

13

Bogdan Coșa / Zoltan Bela

27

Augustin Cupșa / Ion Grigorescu

45

Filip Florian / Sandor Szasz

65

Adela Greceanu / Dan Perjovschi

77

Nora Iuga / Andrei Gamart

87

Marin Mălaicu-Hondrari / Mircea Cantor

97

Mitoș Micleușanu / Tara von Neudorf

117

Philip Ó Ceallaigh / Gili Mocanu

133

Radu Paraschivescu / Dumitru Gorzo

149

Dublă expunere, o antologie la graniță / Roxana Gamart

165

Despre scriitori / artiști

167

Cum să scrii despre arta contemporană

În primul rând, să nu scrii despre lucruri care nu-ți plac.
Dacă scrii despre Jasper Johns sau Bruce Nauman, trebuie să citești Wittgenstein.
Arta contemporană este politică, filosofică, stilistică și „înăcă ceva”. Pentru acest
„înăcă ceva” toți devin nervoși.

Mințile teoretice din preajma artiștilor „hot” citează selectiv pentru a folosi ce citează.
Standardul și Clemens Greenberg.
Textul critic (folosit în eseuri academice, comunicate de presă, articole de
catalog, cronică de expoziție, blog, jurnalism *op-ed*) este bun când este vultu-
nerabil, riscant și nervos.

Relația dintre scris și arta contemporană este o operație discursivă. Elemen-
tar, arta contemporană este folosită la ilustrarea unor teorii, iar discursul
legitimă arta. Un discurs perfect valid filtrat de structura mitului și potența
magiei.

Echivalențele discursive nu trebuie neapărat rezolvate prin agenda critice.
Rămâne deschisă explorarea unor mistere intelectuale și spirituale. Rămâne
deschisă convenția dintre inovația informală a scrisului expresiv versus un
criticism formal și studiul formelor.

Abordarea critică influențează mult artistul.
Formula plăcut comercială devine coezivă cu elitismul academic.
Cei ce sunt îndreptățiți să facă observații critice ne îndepărtează de multe
ori de experiența fizică și afectivă a operei de artă. Rolul criticii este să iden-
tifice, să descrie, să analizeze, să interpreteze, să emită judecăți de valoare.
Să stabilizeze teoretic ceea ce s-a realizat din opera de artă, nu ceea ce s-a
intenționat cu opera de artă.

„Everyday reader” este învățat. Cu multă ideologie și mai puțină plăcere afil-
ce trebuie să învețe artistul, ce să vadă privitorul, ce să lucreze curatorul.
Analiza aduce instabilitate în perspectivă și judecată, precaritate în limbaj,
înțelegere, cunoaștere. Analiza profundă, mereu contextualizată estetic,
aduce riscul poeticului sălbatic. Cu experiență și sens.

Semiotica, psihanaliza, deconstrucția coincid cu postmodernismul și demistifică
obiceiurile de citit și de scris.
Intenții critice ori argument estetic?

Argumentul final este împotriva interpretării.

Suprafața senzorială și stilul pot fi mai importante decât înțelesul.

bilitatea.

Experiența emoțională nu trebuie contaminată. Efuziunea otrăvește sensi-

problemele și întrebările artei contemporane.

adevărată dintre vise și gânduri. Aceste forme nu sunt obligate să rezolve

Sofisticatele forme de teorie și critică sunt un vehicul pentru povestea

atmosphere pressure stunning

martir opărit, marele țarc european, probleme, resurse, oportunități, low

ingeri, Emil Brumaru, eticheta de conversie, identificarea, principala activitate,

lene, plictis, consecvență, asomarea cu gaz, monolog launtric, rezervă de

nici argumente, un lucru care mi se pare trist

amestecul de vin alb, gânduri negre și obosală, nici ipoteză, nici raționament,

„terenuri nisipoase, iarba înaltă, păsări de baltă, căldura”

lui bea”

”batali cu șoșoni portocalii stă pe calorifer și desenează ce este afară, tatăl

”nevrotic fiecare poate ajunge exact ce își dorește, metaforă, substrat, magie”

acasă”

ou fierț și o pereche de crenvurști, mi-e greu să gădesc orașul, zidul aduce

„străinul, programul de lucru de la 8 la 14, mânăncă în fiecare dimineață un

nobilimea are instinctul adevăratei libertăți”

„die blaue Stunde, cerul este albastru și alunecos, intenția este drumul alb,

presie de mare fragilitate”

„lumina fantomatică, două decuri la poliție și primărie, personajele lasă o im-

prăjiți și murături, hotelul de la marginea Atlanticului”

„cărți de debut A. Toma, Nae Ionescu, strănii personali, chiftele cu cartofi

și le punem acolo ca pe niște amintiri”

inventatorul LSD-ului, șamanism, noi oamenii ne îngropăm problemele în carne

inspirată lucrare s-ar preschimba într-o muncă eternă, Albert Hoffman în-

„să nu disprețuiești visele, să vezi lucrurile în perspectivă, rațional, cea mai

construcției narative.

Printr-un transfer de imagini apare un eseu despre fluiditatea reflexivă a

Idelle sunt surprinzătoare, acurate și chiar frumoase.

Idelle nu mai sunt dominate de istorie și teorie.

Când vezi prea multă artă contemporană, trebuie să înveți să vezi.

Artă contemporană furnizează cu flexibilitate era postcritică.

suport, articulare pentru condiția socială.

Artă contemporană este complet deschisă, este tensiune, este antidot, este

simultan libertatea interpretării.

Artiștii au responsabilități, nu numai privilegii. Retorica momentului prezintă

C am pe la sfârșitul lunii iunie 2014 am primit un telefon de la o doamnă care s-a recomandat Roxana Gamaș. Avea o voce de fetiță de 14 ani și părea destul de emoționată. Mi-a spus că are numărul meu de telefon de la editura Trei, ceea ce m-a convins să nu-l închid telefonul, cum făceam de obicei în asemenea ocazii. Pe urmă mi-a explicat că ar dori să participe la un proiect coordonat de ea: zece prozatori urmau să scrie câte o povestire având ca motiv de pornire o pictură pe care și-o vor alege din opera a zece pictori tineri. Eu urma să fiu, dacă doream, unul dintre cei zece prozatori. În momentul acela nu doream nimic, dar după ce mi-a spus că povestirea va fi plătită cu o sumă frumușică, m-am gândit că nu mă doare gura să-i dau un acord de principiu, care nu mă obliga la nimic, așa că am zis da, mai curând mda. Peste vreo săptămână ne-am întâlnit la editura Trei, ca să convenim datele contractului. Am refuzat să primesc vreun ban avans și nu mi-a fost greu să aleg, fără să știu prea bine de ce, o pictură semnată de Roman Tolici.

Bărbatul imbrăcat în alb, pictat din spate, care se îndrepta spre întunericul din fața lui, m-a dus cu gândul la giulgiul în care evreii își îngroapă morții. Apoi m-am gândit la Isaac Emmer și la povestea lui.

Începând din vara lui 2011 ieșeam din ce în ce mai rar din casă. De fapt, ieșeam numai de două ori pe săptămână: luna și joi. Luna fiindcă trebuia să predau cele trei articole pe care le scriam săptămânal pentru revista la care lucram, *Academia Catavencu*, și joi, când aveam ședință de sumar la aceeași revistă. Celelalte cinci zile ale săptămânii le foloseam astfel: marți și miercuri citeam trei cărți, de obicei foarte proaste, pe care le prezentam pe scurt, cam cincisprezece rânduri pentru fiecare, vineri mă dregeam după betia de joi, betie trasă cu colegii de redacție la un bar de pe Academiei, iar într-un bloc vizavi de Universitate, la Coadă calului, cum zic bucureștenii, adică în spatele statuii lui Mihai Viteazul.

O să trec repede peste ziua de luni, care n-avea nimic deosebit: îmi predam articolele, tâncăneam vreo jumătate de oră cu băieții, pe urmă plecam acasă, nu înainte de a trece pe la buchiniștii care-și aveau tarabele-dulapuri lipite de zidul Universității. Îi cunoșteam cam pe toți și, dacă aveam noroc, cumpăram câte ceva.

Ziua de joi era mult mai interesantă, și asta nu numai din cauza beției pe care o trăgeam cu colegii, ci și din alt motiv: în primăvara lui 2005 cumpărasem, fără să știu prea bine de ce, cartea de debut a lui Macedonski, *Prima verba*, apărută în 1872. Dădusem mult pe ea, 5,5 milioane de lei. Era o raritate, dar ca valoare literară era egală cu zero. Tudor Vianu, atunci când a întocmit ediția de *Opere* a lui Macedonski, în 1939, a omis, ca nesemnificativ, volumul de debut. După știința mea, această carte nu a fost niciodată reeditată, ceea ce o făcea și mai rară. Rară, rară, rară, dar nu aveam ce face cu ea, rămănea o curiozitate și numai atât. Așa mi-a venit ideea că aș putea colecționa cărțile de debut ale autorilor români și atunci cartea lui Macedonski primea un loc important în biblioteca mea. Zis și făcut! Am început să bat anticariatele (o făcusem și înainte, dar fără vreun scop clar) în căutare de debuturi. Rezervasem această treabă zilei de joi, înaintea ședinței de redacție de la Academia Catavencu.

*

A doua joi din luna octombrie a anului 2011 a picat pe 13. Spre deosebire de mulți alții, tot ceea ce lor le aduce ghinion mie îmi aduce noroc. Dacă mă întorc din drum din cine știe ce motiv, ziua aia e o zi bună. La fel cu pisica neagră sau căldarea goală. Din păcate, nu mai umbli nimeni pe stradă cu o căldare goală în mână. Noroc că pisici negre care să-ți taie calea se mai găsească, dar nici pe astea nu le întâlnești pe toate drumurile. La fel și cu popii. Și așa sunt destul de rari. Cea mai bună zi pentru mine este marțea care pică pe treisprezece.

Deci joi aia din 2011 a picat, cum spuneam, pe 13. Afară bura și cerul era cenușiu, la fel și lumina care cobora din el. În general ploile au un efect calmant asupra mea, dar o burniță rece, care pare nesfârșită, mă umple de o fericire greu de exprimat în cuvinte. De ani buni nu mai beau cafea dimineața, ci ceai negru. Așa că mi-am făcut ceaiul și l-am băut fumând opt țigări, portia de dimineață, fără să mă gândesc la ceva anume. Eram pur și simplu mulțumit că există, că afară sunt 17°C și că plouă. Soția mea, Cristina, era plecată în Suedia, la o prietenă, copiii nu mai stăteau de mult cu noi, așa că eram singuri. Asta dacă nu pun la socoteală cei trei motani ai noștri, care se frecă de picioarele mele cu cozile în vânt. Le-am dat să mănânce și curând s-au retras tacticși pentru sîesta cuvenită. Am băut în continuare ceai negru și am ajuns la a cincea țigară din dimineața aia. N-aveam încă de unde să știu că din cauza pasiunii mele pentru cărțile de debut ale autorilor români urma să-l cunosc pe la ora prânzului pe Isaac Emmer, un personaj care avea să îmi schimbe într-o dată viața. Neavând de unde să știu chestia asta, lucrurile s-au desfășurat după ritualul obișnuit al unei zile de jo! Mi-am terminat de băut ceaiul și am fumat a opta țigară de dimineață. Pe urmă am făcut duș, m-am bărbierit și cred că mi-am tuns puțin mustața. M-am îmbrăcat și după aia am mîncat iaurt *Cedra* (gust autentic și bogat din lapte de vacă, bivolită și oaie, 6% grăsime) cu două felii de pâine de secară prăjite. N-am uitat să las apă proaspătă la pisici și să le curăț lădița cu nisip. Mă simțeam bine, fără vreun motiv anume, cu toate că măcar două motive aveam: ploaia și era într-o zi de 13. Am ieșit din casă la ora 11 fix. Afară era o burniță plăcută și o lumină de cositor. De la Podul Cotroceni, unde locuiesc într-un bloc cu zece etaje, se poate ajunge la Universitate cu autobuzele 336 sau 601. Asta, ultimul, e un autobuz pentru studenții din Grozăvești și de obicei merg cu el, cu toate că vine mai rar decât celălalt. În 601 controlorii nu-mi cer nicio dată legitimația de călătorie. Asta din cauză că în comparație cu fetișcanele cu bluze până la buric par un pensionar cumsecade, nimerit din întâmplare în autobuzul aia.

Fiind o zi de 13, adică o zi norocoasă pentru mine, autobuzul a venit imediat după ce am ajuns în stație și era aproape gol. M-am așezat lângă o ochelariștă drăguță, care tocce un curs de economie, și am privit pe fereastră ploaia și lumina ca o lingură de argint oxidat. La Spitalul Municipal au coborât un el și o ea, el înalt, pleos și cu acnee, ea micuță, cu un aer de puștoaică din cauza nasului în vînt. Până să coboare vorbisera despre sindromul Korsakov, adică despre tulburările psihice în paralizia alcoolică... Ca vechi bețiv știam bine despre ce era vorba. La Eroilor n-a coborât nimeni, dar s-au urcat două babe cam de vîrsta mea. Ca să nu pară mai bătrîne decât erau, au rămas în picioare în mijlocul autobuzului. Ochelarișta de lângă mine a coborât la Drept. La Primăria Capitalei n-a coborât și n-a urcat nimeni. La Universitate a coborât toată lumea, mai puțin cele două babe. Trecuruseră fix șapte minute